

בנות יענה במלחמה

ויקטוריה היסלופ: **הזריחה**, ידיעות ספרים, ספרי חמד 2014, מאנגלית: שרון פרמינגר, עמ' 398

בעיצומה של מלחמת האזרחים בקפריסין, 1974, כאשר שיירות של מאות אלפי פליטים נעו בדרכים, ורבים אחרים מצאו את מותם באכזריות מידי הצבא הטורקי שפלש לאי או בידי המחתרת היוונית, הצליחו שתי משפחות, האחת יוונית והשנייה טורקית, למצוא יחדיו מחסה זמני באי של שפיות - מלון מהודר אך נטוש על חוף ימה של העיר פמגוסטה. שלוש נשים טרקו את חדרי המלון המהודר ומדרו את כל השמלות שהשאירו מאחור האורחות הנחפזות לעזוב, מסתחררות בריקוד מול המראה, "כמעט שוכחות איפה הן נמצאות" (עמ' 277).

שלוש הנשים שכחו היכן הן נמצאות, ואילו מחברת **הזריחה**, ויקטוריה היסלופ, שכחה לא פעם שהיא כתבה רומן על מצב מלחמה.

בתחילת שנות השבעים הפכה פמגוסטה לפנינת תיירות שניקזה אליה נופשים רבים מרחבי העולם. העיר פרוחה, נבנו בה בתי מלון והעתיד נראה ורוד. אלא שאז פרצו בפעם-המיידע-כמה עימותים בין יוונים לטורקים בקפריסין. נשיא קפריסין, הארכיבישוף מאקריוס, הודח בהפיכה צבאית שביצעו אנשי התנועה הלאומנית היוונית אאוקה ב'. אלה רצו להסתפח רשמית ליוון, שנשלטה אז על ידי החונטה הצבאית. בקפריסין נוצר תוהו ובוהו למשך תקופה ארוכה, צבא טורקי פלש לאי, כבש כארבעים אחוז משטחו ויצר את "קו אטילה", החוצץ עד היום בין שני חלקי קפריסין, היוונית והטורקית. מאתיים אלף יוונים שחיו בדרומה הפכו לפליטים. העיר ששילמה אולי את המחיר הכבד ביותר במלחמה היתה פמגוסטה, שהפכה למעשה למשך שנים רבות לעיר רפאים וכל תושביה נטשו אותה.

כולם, למעט שתי המשפחות, האחת יוונית והשנייה טורקית, המככבות ברומן ומסייעות זו לזו בעתות מצוקה. באמצעותן, מנסה היסלופ להוכיח שאולי יש עוד תקווה לדו-קיום בקפריסין המחולקת של ימינו וסיכוי לאיחוד שלה מחדש (בפועל, חלוקת האי שרירה וקיימת לאחר שתושביה היוונים, המונים כ-77 אחוז מאוכלוסיית האי, דחו במשאל עם שהתקיים בשנת 2004 את הצעת האו"ם לאיחוד האי וכך הרפובליקה הצפון קפריסאית בחסות טורקיה שומרת על עצמאותה אך ריבונותה אינה מוכרת על ידי גופים בינלאומיים).

הסופרת הבריטית היסלופ מתמחה בכתבת רומנים על יוון. היא פרסמה כבר שלושה כאלה: **האי של סופיה**, העוסק באי המצורעים הסמוך לחופי כרתים, **חוטמים מקשרים** העוסק בתולדות

העיר סלונקי, ועכשיו - **הזריחה** העוסק בקפריסין. בהאי של סופיה הצליחה היסלופ להתגבר על הנטייה המלודרמטית שלה ולרקוח רומן, שעם כל פגמיו מצליח לרתק את הקורא. **הזריחה** היא לא מצליחה למחור את ההצלחה הזו ונפלת בפח של עצמה.

העימות בקפריסין מצדיק ללא ספק רומן אפי מהז'אנר של **חידות או מוות** של הסופר היווני הרגול, ניקוס קונצקיס, אבל היסלופ היא לא קונצקיס, אלא סופרת שספריה קורצים לרשימת רבי המכר. במקום רומן עקרוני העוסק בסכסוך הקפריסאי, היא כתבה רומן שמוהל בין ספר קצפת יאפי, ספר טיסה וספר העוסק בסרגרידיה איומה. היסלופ לקחה סיפור "טוב" ודאגה לדלל ממנו את הצד העקרוני לטובת השמאלץ וצלצול הקופה הרושמת.

עד עמוד 120 כמעט, ישאלו הקוראים את עצמם האם מדובר ברומן העוסק בתסרוקות ובתכשיטים או בעלילה המתרחשת על פי תוהו. קפריסין עומדת לפני שבר גורלי, אבל כל מה שמעניין את אפרידיטי, בעלת מלון סנריי, הוא התסרוקת שלה ואהבתה לברמן של המלון, שהפך בינתיים לסגן המנהל. אפרידיטי ובעלה סאוואס, כמו גם אורחי המלון, מתנהגים ככנות יענה ולא נותנים למציאות להעכיר את מצב רוחם.

הם משלים את עצמם שהמצב יחזור לקדמותו והמשבר הוא זמני בלבד. הבעל סאוואס ממשיך לבנות בכפייתיות את המלון החדש שלו, מתעלם מכך שהוא מפסיד את כל הונג, אשתו אפרידיטי ממשיכה לרכוש תכשיטים יקרים ואילו מרקוס, סגן המנהל, ממשיך לחייך לכולם. הם כמעט ולא רוצים לשמוע חדשות ולדעת מה מתרחש באמת מסביב: ניסיונות ההתנקשות במאקריוס, הפריצה לארמונו, בריחתו מהאי, ההתנכלויות של המחתרת היוונית לטורקים ועלייתו לשלטון של מנהיגם, פלישת הצבא הטורקי, ההפצצות ועוד.

גיבורי הרומן - וגם אורחי המלון - נוהגים באטימות. התיירים ממשיכים לבלות במועדון הלילה המפואר, החדשות עוברות להם ליד האוזן, והם מנסים להמשיך בבילוייהם לפי המודל של

ימי פמגוסטה האחרונים. אולי משום כך, הנחיתה שלהם על קרקע המציאות היא קשה וכואבת.

לאחר הכיבוש הטורקי, נאלצים בעלי המלון, סאוואס ואפרידיטי פפגוסטה, לנטוש את פמגוסטה ולחיות במחנה פליטים מאולתה, בעוד כמה מהעובדים שלהם, אולי כחלק מהחוקיות של הצדק הפואטי, מצליחים להסתגל למלון הסגור מבעד לטבעת השמירה של הצבא הטורקי, ולחיות שם חיי מותרות למשך חודשים אחדים.

ההחמצה הגדולה של **הזריחה** היא לא רק בהערפת הקלות על הכובד, אלא בעיקר בבחירת דמויות הגיבורים. שלוש דמויות ראשיות יש ברומן - שלושתן ייצוגיות מאוד וסובלות משטחיות, רדידות ופלקטיות. סאוואס מייצג את הוורקהוליק שמתעניין רק בעבודתו ולא בשום דבר אחר, אפרידיטי מתעניינת רק בחיים הטובים וגם לאחר שנהפכה לפליטה, כל מה שמעניין אותה זה - האם תוכל לפגוש שוב את המאהב שלה, ואילו מרקוס הנכלולי מתעניין רק בהישרדותו ובעשיית כסף בכל מצב. היסלופ רוקחת אמנם כמה סצנות מעניינות הקשורות לגיבוריה הראשיים, אבל הקוראים יתקשו להזדהות איתם.

עם זאת, דמויות המשנה של כמה מבני שתי המשפחות, המצליחות להתאחד בעיצומו של הסכסוך, מעניינות יותר ומייצרות רגעים אנושיים בתוך התופת מסביב. אילו היסלופ התרכזה יותר בדמויות המשנה ובמערכות היחסים ביניהן וקצת פחות בדמויות הראשיות, הרומן שלה היה מצליח לדבר הרבה יותר אל הקורא.

היסלופ חקרה לעומק את הסכסוך בקפריסין, יודעת לתאר נופים ומצבים אנושיים, ובכמה מפרקי **הזריחה** היא מצליחה לתאר בצורה אמינה גם את מוראות המלחמה. אבל כיוון שהמלחמה הזו מרופדת בשכבות רבות של תכשיטים ותסרוקות, היא נראית לעתים כמו עוד ענק יהלומים המעטר את צווארה של אפרידיטי. אולי היסלופ חושבת שיהלומים מוכרים טוב יותר מאשר הרוגים ופצועים והחך העדנדן של הקורא יסבול כך פחות במהלך הקריאה.

במהלך קריאת רומן העוסק באיבה ההיסטורית בין הטורקים ליוונים בקפריסין, שאלתי את עצמי מה הקורא הישראלי, החי אף הוא באזור של עימות היסטורי, ויכול ללמוד מהספר. לא מספיק לצערנו. **מהזריחה** אפשר, כמדומה, ללמוד יותר על מחירי התכשיטים מאשר על מחירי הדמים. ♦

ירון אביטוב